

Kirja-arvio

Jukka-Pekka Puro

Mediahistoriaa monipuolisesti – mutta hajanaisesti

Railo, Erkkä & Oinonen, Paavo (toim.) (2012). *Media historiassa*. Historia mirabilis 9. Turku: Turun historiallinen yhdistys ry, 219 s.

► Erkkä Railon ja Paavo Oinosen toimittamalle teokselle on tilausta. Kansainvälisiä mediahistorian teoksia on ilmestynyt lähivuosina runsaasti etenkin eri väline- ja teemahistorioiden osalta, mutta tuoreelle suomenkieliselle yleisteokselle on etenkin opetuksessa ja opinäytteiden laadinnan tukena otollinen paikka. Suomenkielinen teos avaa toki myös suomalaiselle mediahistorialliselle keskustelulle uusia uria, etenkin kun Railon ja Oinosen kirjassa juuri suomalainen mediaympäristö on – ymmärrettävästi – hyvin vahvasti tarkastelujen keskiössä.

Media historiassa on julkaistu Turun historiallisen yhdistyksen vertaisarvioidussa Historia mirabilis -sarjassa. Vertaisarviointi tuo artikkeleille lähtökohtaisesti uskottavuutta ja akateemista vakuuttavuutta. Näkemykseni kuitenkin on, että refereetit olisivat voineet olla tiukempiakin. Kirja on artikkelikokonaisuutena mielenkiintoinen, mutta epätasainen. Epätasaisuus näkyy nähdäkseni kahdella tavalla: toisaalta artikkelien keskinäisissä suhteissa, yhtäältä artikkelien sisäisissä argumenteissa ja linjauksissa.

Artikkelien keskinäiset suhteet

Artikkelien keskinäisten suhteiden näkökulmasta keskeistä on, että kirjan kahdeksaa artikkelia ei kontekstualisoida riittävästi. Useimmat artikkelit ovat itsenäisinä teksteinään hyvin mielenkiintoisia. Esimerkiksi Maiju Kanniston Kymmenen uutisten alkua

käsittävä teksti löysi välittömästi paikkansa mediahistorian kurssin oheislukemistoissa. Kannisto tekee oivallisen erittelyn yhdestä kansallisen uutishistoriamme suurimmista merkkipaaluista. Mari Pajalan artikkeli itsenäisyyspäivän sotamuisteluista on puolestaan analyttinen ja pureva esimerkki kriittisen mediahistorian merkityksestä. Myös Laura Saarenmaan *Me Naiset* -analyysi on naistenlehtien historian kannalta hyvin valaiseva.

En kuitenkaan ymmärtänyt esimerkiksi Louis Clercin tai Ville Pitkäsen artikkelien asemaa teoksessa. Clerc keskittyy Ranskan historiaan vuosina 1900–1980, enkä epäile, etteikö ajanjakso ja teema olisi mediahistoriallisesti mielenkiintoinen. Railon ja Oinosen kirjassa lukija jää kuitenkin ymmälleen. Artikkelit kaipaisi kehystystä ja liittämistä kirjan muuhun antiin. Pitkäsen artikkelin yhteydessä käy samoin, vaikka tutkimus on lehdistö tutkimuksen ja intermediaalisuuden tulkinnan näkökulmista ansiokas. Olen kuitenkin samaa mieltä kuin Pitkänen (s. 191) itsekin, että artikkelin kontekstilähtöisyys vaikuttaa ”sattumanvaraiselta”, jolloin sen keskeiset argumentit jäävät epäselviksi.

Railon ja Oinosen ongelmia teoksen toimittajina on helppo ymmärtää: artikkelien välille voi olla vaikea hahmotella punaista lankaa, kun kirjoitusten suunnat ovat niin moninaiset. Tämä ei vähennä artikkelien arvoa, mutta rajoittaa kirjan käyttöä, etenkin oppikirjana. Esimerkiksi Oinosen oma artikkeli radiofeatuureista on hieno esimerkki radiohistoriallisesta

tutkimuksesta, ja sen ojentaa mielellään radiosta kiinnostuneen opiskelijan käyttöön. Samaa voi sanoa Railon poliitikkojen henkilökuvia käsittelevästä artikkelista. En löytänyt artikkelista varsinaista historiallista näkökulmaa ja nähdäkseni Railo hieman toistaa jo aiemmin toisaalla kirjoittamiaan argumentteja, mutta poliittisesta viestinnästä ja henkilökuvista kiinnostuneelle opiskelijalle artikkeli kuuluu kyllä peruslukemistoon.

Mitä mediahistoria on?

Ehkäpä eniten päänvaivaa kokonaisuudessa tuottaa Raimo Salokankaan mediahistoriaan luoma ”poikittaiskatse”. Siinä missä kirjan muut artikkelit ovat enemmän tai vähemmän tapaustutkimuksia, Salokankaan näkökulma on tieteen- ja yhteiskuntatieteellinen ja se asemoituu akateemiseen keskusteluun eri tavoin. Salokankaan historiallista perehtyneisyyttä on pakko arvostaa ja substanssiasiantuntemus välittyy tekstistä, mutta taulukko 1 ja siihen liittyvä leipäteksti sivuilla 27–28 nostattavat kulmakarvoja. Vaikka Salokangas myöntää ”mediahistoriallisuuden” määritelmänsä vaarat, hän tekee sangen suoraviivaisen yliopistopohjaisen taulukoinnin ”mediahistoriallisista väitöskirjoista”.

En väitä, että taulukointi olisi tiedepoliittisesti tarkoitushakuinen, mutta ymmärrän, jos joku niin toteaisi. Salokankaan jäsenitys suosii nähdäkseni tiettyjä yliopistoja ja historia-aineita. Toisaalta voidaan ajatella, että ehkäpä artikkeli juuri tästä syystä ajaa tiedepoliittisessa keskustelussa hyvin asiansa. Salokangas tarjoaa mediahistoriallisesta tutkimuksesta käytävälle metakeskustelulle keskusteltavaa: mikä tekee historiallisesta tutkimuksesta nimenomaan mediahistoriallista, millainen mediatutkimus taas on aidosti historiallista? Salokankaan ”olen muistavinani” -luonteinen argumentointi (s. 33) on artikkelissa ilmeisen harkittua. Artikkeli ei määrittele, mitä mediahistorian pitäisi olla, vaan esittää jokseenkin vapaahenkisen pohdinnan tutkimusalueen luonnehdinnoista.

Media historiassa herättää lopuksi yleisen kysymyksen vertaisarvioitujen sarjojen refereentti-ohjeista. En tiedä, millaiset Historia mirabilis

-sarjan vertaisarviointiohjeet tarkalleen ovat, mutta mieleen hiipii ajatus siitä, että arvioitsijoiden tarkempi ohjeistaminen olisi voinut tehdä hyvää. Kriittisempi refereentti olisi voinut kysyä Salokankaalta, onko argumentoinnin näennäinen leppoisuus kaikissa kohdin tarkoituksenmukaista, pitäisikö Railon kirjoittaa argumentointiinsa vahvempi historiallinen perspektiivi ja voisiko Clerc tehdä lukijan työn helpommaksi artikkelin kontekstualisoinnin tasolla. Vastaavia kirjan yhtenäisyyden kannalta keskeisiä kysymyksiä tulee vastaan oikeastaan jokaisessa artikkelissa. Yhtenäistäminen kuuluu suurelta osin toimittajille, mutta toimivampi keino voisi olla koko teokseen perehtyvän referentin käyttäminen yksittäisten artikkelikohtaisten arvioijien rinnalla.

Media historiassa lunastaa kuitenkin hyvin paikkansa ensimmäisenä laaja-alaisena mediahistorian kirjana. Sitä on helppo kritioida, koska esikuvia ei juuri ole, eikä potentiaalisia kirjoittajia liene Suomessa ylen määrin. Kirjalla on nähdäkseni puutteensa etenkin oppikirjakäytössä, mutta suomalaisen mediahistorian ilmiömaailman auki kirjoittamisen tehtävän kirjoittajat tekevät suurimmilta osin oivallisesti, paikoin jopa erinomaisesti.